

La Memòria Històrica

Anna Rodriguez Córdoba
Tutora: Rosa Maria Bonvehí
Treball de Recerca ESO 4
Col·legi Sant Josep
Curs 2017-2018

“Hay que recuperar, mantener y transmitir la memoria histórica, porque se empieza por el olvido y se termina en la indiferencia.”

José Saramago

Índex

1.	Introducció.....	pg. 4
2.	Història	pg. 5
2.1.	La Guerra civil.....	pg. 5-7
2.2.	Causes i descripció.....	pg. 8-9
3.	Les fosses comunes.....	pg. 10
3.1.	Introducció.....	pg. 11
3.2.	Fosses comunes a Catalunya.....	pg. 12
4.	Com es localitzen les fosses comunes.....	pg. 13
5.	Quins passos se segueixen per identificar els cossos.....	pg. 14
6.	El paper de la Generalitat.....	pg. 15-16
7.	La memòria històrica a Sant Hilari Sacalm.....	pg. 17
7.1.	Els desertors.....	pg. 17
7.2.	Cas Baudili Masnou.....	pg. 18
7.3.	Les conseqüències de la guerra.....	pg. 19
7.4.	Francesc Ramon Miralpeix.....	pg. 20
8.	La memòria històrica a Espanya.....	pg. 21
9.	Els nadons robats.....	pg. 22
10.	L'actualitat de la memòria històrica.....	pg. 23
11.	Entrevistes.....	pg. 24-25
12.	Enquestes.....	pg. 26-31
13.	Conclusió.....	pg. 32
14.	Agraïments.....	pg. 33
15.	Webgrafia i bibliografia.....	pg. 34

1.Introducció

La memòria històrica es tracta de formes molt diferents arreu del món; per exemple, a França i Alemanya es posa una placa a cada poble amb els noms dels soldats caiguts, en canvi, a Espanya no hi ha cap constància dels fets, de les nombroses morts, de la gran quantitat de fosses comunes repartides pels pobles, i aquesta és una de les raons per les que he escollit aquest tema per al meu treball de recerca.

Des del principi he tingut molt clar que el meu objectiu era donar a conèixer la memòria històrica a la gent del meu entorn, a tots els que llegeixin aquest treball, a tots els que comparteixin aquella curiositat que em caracteritza de voler conèixer el que va passar abans de mi, el que fa que les coses siguin com són avui en dia.

I és que és una part de la nostra història; tot i que no se'n parli gaire, que s'amaguin moltes evidències del que va passar, que no hi hagi constància de la gran quantitat de gent que va perdre la vida en la batalla i que molts van ser enterrats en una fossa comuna i esborrats gairebé completament de la història.

En el meu treball m'he centrat principalment en la memòria històrica a Sant Hilari Sacalm, així doncs he fet un estudi de com va afectar la Guerra Civil a Sant Hilari, les seves conseqüències, els familiars dels desapareguts que avui dia encara es troben al poble.

En referència a la part pràctica del meu treball el meu objectiu ha estat trobar familiars i poder-los proporcionar tota l'ajuda possible per tal que sàpiguen quin és el camí per poder trobar els seus avantpassats desapareguts. Ho he pogut realitzar a través de l'ajuda de Carles Oliver i de Roger Heredia, impulsor del Banc d'ADN de desapareguts a la Guerra Civil. També he fet recerca sobre les fosses comunes i he dedicat un petit apartat a casos com el dels nadons robats, el paper de la Generalitat o la interpretació de la memòria històrica a Espanya.

2. Història

2.1. La Guerra Civil

El 17 de juliol de 1936 a les illes Canàries i a algunes ciutats africanes, i el 18 de juliol a la Península, un sector molt important de l'exèrcit va protagonitzar un cop d'Estat.

La insurrecció militar va comptar amb el suport dels grups socials que s'havien oposat a les reformes republicanes i de les organitzacions polítiques antirepublicanes.

Es van mantenir fidels al govern republicà alguns nuclis de l'exèrcit i de la Guàrdia Civil, la majoria de la Guàrdia d'Assalt, les classes populars i part de les classes mitjanes.

Amb la finalitat de frenar els rebels, José Giral, nou cap de govern, va lliurar armes a les milícies dels sindicats i dels partits del Front Popular.

L'alçament va triomfar a les zones agrícoles i va fracassar a les grans ciutats i a les regions industrials. Així, a la darreria de juliol del 1936, els insurrectes controlaven les Canàries, part d'Andalusia, Castella i Lleó, Navarra, Galícia, les Balears (excepte Menorca) i part d'Aragó i d'Extremadura, mentre que la República mantenia sota el seu control: Cantàbria, Astúries, Catalunya, tot el Llevant, Madrid, Castella-la Manxa i la major part del País Basc i d'Andalusia.

A Barcelona, el 19 de juliol, es va revelar la guarnició militar, però l'actitud ferma de la Generalitat, que comandava les forces d'ordre públic, i la mobilització de les forces dels militants a partir dels partits i sindicats d'esquerres, va aconseguir esclafar la rebel·lió després de dos dies de lluita als carrers.

L'esclat de la Guerra Civil espanyola va assolir una gran repercussió internacional, a causa de la tensa situació política que vivia Europa com a conseqüència de la política expansionista del feixisme italià i del nazisme alemany.

Des del primer moment, la guerra a Espanya va ser vista com una confrontació entre les forces democràtiques, i en part revolucionàries, i els règims feixistes. Espanya va ser el primer escenari en què es van enfrontar les forces que van acabar combatent en la Segona Guerra Mundial.

Per no agreujar la tensió europea, França i la Gran Bretanya van impulsar una política de neutralitat i no-ingerència en la guerra espanyola, a la qual es van sumar altres països europeus. Tot i així, els governs italià, alemany i portuguès van donar suport als franquistes.

Els insurrectes van comptar des del principi amb l'ajuda alemanya i italiana. La dels alemanys va ser important en aviació, artilleria, tancs, i equips de transmissió, i la dels italians hi va aportar soldats i material de guerra. De Portugal van arribar voluntaris que es van unir als insurrectes.

La República es va trobar sense l'ajuda de les democràcies europees, perquè França va tancar la seva frontera i la Gran Bretanya va decretar un embargament total a la República. Davant d'aquesta situació, l'URSS es va convertir en l'únic suport del govern republicà, al qual va proporcionar armes i assessors militars.

La República va rebre la solidaritat de milers de voluntaris d'altres països, que van arribar a Espanya per combatre els insurrectes. Les Brigades Internacionals van ser molt importants en la defensa de Madrid, encara que van lluitar en molts fronts fins al setembre del 1938, moment en què es va iniciar la retirada.

El desenvolupament del conflicte

La Guerra Civil va durar prop de trenta-tres mesos, durant els quals l'exèrcit rebel, més organitzat i equipat, va portar la iniciativa gairebé sempre. Els republicans, mancats d'una estratègia militar eficaç i de suports exteriors, van actuar preferentment a la defensiva, intentant frenar el progrés de l'exèrcit franquista.

Després de travessar l'estret de Gibraltar amb l'ajut d'avions italians i alemanys, els insurrectes van avançar cap a Madrid per prendre la capital. El govern de la República, davant d'un atac imminent, va abandonar la capital i s'instal·là a València.

El novembre del 1936 va tenir lloc la batalla de Madrid i les forces republicanes, entre les quals hi havia molts voluntaris catalans, van aconseguir frenar l'ofensiva.

Entre l'abril i l'octubre del 1937, es va lliurar la batalla del Nord. El domini franquista de l'aire es va evidenciar en el bombardeig indiscriminat de les ciutats de la costa cantàbrica. El 26 d'abril la legió Còndor alemanya va bombardejar la ciutat de Guernica.

Pablo Ruiz Picasso: *Guernica*, 1937.

Després d'una ofensiva republicana (batalla de Terol, desembre del 1937), el febrer del 1938, les tropes de Franco van reconquerir Terol, van avançar sobre Lleida i van arribar al Mediterrani. Catalunya quedava així aïllada de la resta del territori republicà. Per impedir l'avanç dels insurrectes, el govern de la República va concentrar totes les forces a la batalla de l'Ebre, la més llarga de la Guerra. El novembre del 1938, després de quatre mesos de combats intensos, els republicans van iniciar la retirada.

Després de la conquesta de Catalunya (gener-febrer) només Madrid i la zona centre quedaven en mans republicanes. El govern de Negrín va intentar resistir, però una insurrecció en contra seva va crear un Consejo Nacional de Defensa que va intentar negociar amb Franco sense èxit.

Els franquistes, entre el febrer i el març, van ocupar la resta del territori i l'1 d'abril del 1939 un comunicat de guerra anunciava la fi del conflicte.

Franco instaurà un règim polític (1939-1975) basat en una dictadura militar amb trets feixistes, caracteritzada per l'oposició al comunisme i a la democràcia. S'assentava

ideològicament en una defensa del militarisme, del catolicisme conservador i de la unitat d'Espanya.

L'any 1969 Francisco Franco va dictar el Decret de Llei 10/1969, en el qual es prescrivien els delictes comesos abans de l'1 d'abril de 1939, aquest va ser dictat 30 anys acabada la Guerra Civil.

En arribar la democràcia es van anar promulgant una sèrie de decrets i lleis específiques per a compensar les penalitats i sofriments d'aquells que van patir els avatars de guerra en el bàndol republicà o presó en l'època franquista.

El 28 d'octubre de 2007, el Congrés dels Diputats va aprovar la Llei per la qual es reconeixen drets i s'estableixen mesures a favor dels qui van patir persecució o violència durant la Guerra Civil i la dictadura, coneguda com a "Llei per a la Memòria Històrica". El dia 10 de desembre, va ser aprovada al Senat.

2.2. Descripció i causes

La memòria històrica és un concepte ideològic i histogràfic relativament recent.

Designa l'esforç conscient de les persones per conèixer el seu passat, ja sigui real o imaginat, així valorant-lo i tractant-lo amb un especial respecte. És un esforç per part de la societat i de les instruccions del seu país per recuperar part de la seva història.

Hi ha molts tipus de memòria històrica, cada un es defineix de forma diferent, algun exemple n'és la memòria col·lectiva, la qual es defineix com la memòria d'esdeveniments no viscuts directament, és a dir, transmèsos per altres mitjans. És un registre intermedi entre la memòria viva i les esquematitzacions de la disciplina històrica. Un fet registrat en la memòria col·lectiva és l'1 d'octubre del 2017 (1-O), un dia que ha quedat gravat en la nostra memòria, no només com a un fet independentista, si no com a un fet que va més enllà dels idealismes polítics.

Un altre tipus de memòria històrica és la memòria LGTBI, és a dir, la repressió de la homosexualitat durant el franquisme, un període en el qual es van detenir unes 5.000 persones homosexuals, a les quals se'ls hi passava fotos masculines, se les electrocutava i se'ls hi transmetien estímuls negatius, amb la idea que es rehabilitarien o es "curarien".

A Madrid més de 400 treballadors de la neteja van ser assassinats o empresonats durant el triomf franquista.

En un estudi dut a terme per Rafael Sánchez Toribio, ens explica que un dels pitjors casos va ser el de Victoriano Sánchez Medina, un home molt estimat a qui, els seus veïns, van firmar una carta defensant la seva innocència. La seva història es remunta al maig de 1940, en un Madrid inundat del terror, quan van firmar aquella carta, en la qual s'hi pot llegir: "Los abajo firmantes vecinos de la barriada de Bilbao, término de Vicálvaro, certifican y juran por su fe católica... que es persona de muy buenos antecedentes... y que ni antes ni después del movimiento molestó a nadie personalmente ni políticamente". Tot i que no va servir de res, cinc mesos després de ser entregat a les autoritats militars; Vitoriano va ser fusilat.

Rafael Sánchez, en llegir les sentències i els sumaris de la mort de Victoriano i dels altres ciutadans fusilats, va plasmar com realment funcionava la "justícia" franquista,

en la que els testimonis directes eren ignorats, als acusats no se'ls permetia parlar als consells de guerra per defensar-se d'uns càrrecs basats en suposicions, proves sense contrastar i un odi polític cap als que havien defensat el règim democràtic republicà.

3. Les fosses comunes

Definició de fossa i fossa comuna:

1. *Clot excavat a terra.*
2. *Clot fet a terra per enterrar-hi un mort.*
3. *Lloc on hom enterra, al cementiri, els morts que no hi tenen concessió de terreny.*

3.1. Introducció

Durant l'edat mitjana els morts eren més aviat abandonats o confiats a l'església i el seu entorn immediat. Malgrat la individualitat de l'enterrament, la forma d'aquest i la manera de marcar l'indret eren més o menys iguals per a tothom, sense donar-hi

gaire importància, excepte per als personatges il·lustres, que des de l'antiguitat sempre han gaudit de tombes diferenciades.

A partir del segle XIV les tombes, les làpides o monuments funeraris van començar a agafar importància.

Els enterraments, les tombes, es comencen a pagar, i aquell que no s'ho pot permetre és inhumat en una fossa comuna de forma habitual. Els cementiris de les ciutats tenen necessitat de grans fosses, les quals en períodes de grans epidèmies es multipliquen. Aquesta necessitat creix sobretot durant els temps bèl·lics.

3.2. Fosses comunes a Catalunya

A Catalunya hi ha 495 fosses comunes, tot i que algunes no estan confirmades.

Les fosses estan repartides per les comarques: Alt Camp, Alt Empordà, Alt Penedès, Alt Urgell, Anoia, Bages, Baix Camp, Baix Ebre, Baix Empordà, Baix Llobregat, Baix Penedès, Barcelonès, Berguedà, Cerdanya, Conca de Barberà, Garraf, Garrigues, Garrotxa, Gironès, Maresme, Montsià, Noguera, Osona, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Pla de l'Estany, Pla d'Urgell, Priorat, Ribera d'Ebre, Ripollès, Segarra, Segrià, Selva, Solsonès, Tarragonès, Terra Alta, Urgell, Val d'Aran, Vallès Occidental. Vallès Oriental.

4. Com es localitzen les fosses comunes

Les fosses comunes es localitzen quan una persona o una família reclama que un seu familiar va desaparèixer, o que simplement va morir i no hi ha informació sobre on el van enterrar durant la guerra civil.

El familiar de la víctima s'inscriu en el Cens de familiars de persones desaparegudes (exteriors.gencat.cat/identificaciogenetica). Amb aquesta informació es fa una cerca exhaustiva d'informació amb l'objectiu de determinar les circumstàncies i el lloc d'inhumació de la persona desapareguda.

5. Quins passos se segueixen per identificar els cossos.

Un cop detectada la fossa on es troben les restes, el programa d'identificació genètica envia una segona comunicació als familiars en la que se'ls oferirà la possibilitat de dur a terme les proves genètiques al laboratori genètic de l'hospital Vall d'Hebron.

L'extracció de la mostra genètica és gratuïta i consisteix en un frotis bucal, un procés ràpid i indolor.

El Departament d'Afers Exteriors fa l'anàlisi de les restes òssies exhumades i l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya realitza l'informe antropològic i forense de les restes.

Finalment, les bases de dades del perfil genètic de restes humanes i les del perfil genètic dels familiars de la persona desapareguda s'encreuaran per trobar-ne possibles connexions.

Si els resultats són positius els comunica la Direcció General de Relacions Institucionals i el Parlament, que també fa la funció d'acompanyament en el procés posterior.

Si els resultats són negatius es duu a terme la reinhumació i dignificació de les restes humanes.

6. El paper de la Generalitat

El paper de la generalitat els últims anys ha estat complicat, tot i que ha fet possible la difusió dels projectes que avui en dia ens permeten trobar els familiars que van desaparèixer anys enrere, van trigar anys en escoltar les idees que els mostraven.

La Generalitat ha estat la imatge davant tot el treball, el qual es duu a terme pas a pas, per universitaris de la UB i els fundadors dels projectes sobre la memòria històrica.

Generalitat de Catalunya

6.1. Les actuacions de la Generalitat durant i després la Guerra Civil

El Govern republicà i la Generalitat volien demostrar diverses coses. Intentaven instaurar una administració de justícia independent del poder polític, que permetia al mateix temps aturar qualsevol que pretengués imposar l'horror dels primers dies i mesos de la guerra, i demostrar a la població i a la comunitat internacional que no es permetrien més abusos, i encara més: que els causants d'aquests serien perseguits.

Amb aquests objectius, i amb voluntat ferma de la Generalitat de treure a la llum la veritat dels fets, així doncs, el Tribunal de Cassació de Catalunya, inicià les

investigacions i de seguida s'obrí un sumari sobre cementiris clandestins. A partir de denúncies de familiars desapareguts, o bé pel coneixement que ja es tenia que en llocs concrets s'havien dut a terme enterraments, el jutge reclamà i exigí la participació de les autoritats municipals per a poder saber el nombre de persones inhumades de manera clandestina a causa del seu assassinat, així com per saber-ne els autors.

Els següents mesos foren desenterrats cadàvers a la barriada de les Corts a Barcelona, Terrassa, Orriols...

Les denúncies efectuades pels veïns de moltes poblacions a Catalunya varen acabar amb la detenció i empresonament de molts membres de diversos comitès creats a l'inici de la guerra, i de personatges que havien tingut responsabilitats en organismes de seguretat. Aquestes declaracions demostraven la innocència del Govern, tant de l'Estat central com el de la Generalitat amb relació a la por que durant els primers mesos de la guerra s'havia viscut a la reguarda.

7. La memòria històrica a Sant Hilari Sacalm

7.1. Els desertors

Des del principi de la guerra, els boscos de les Guilleries van acollir una gran quantitat de gent: els desertors. En principi foren la gent de dreta, falangistes, propietaris, capellans...a qui la guerra havia sorprès al seu poble i així doncs, van optar per fugir i amagar-se al bosc; altres, en canvi, van optar per fugir a peu, caminant de nit i descansant o dormint de dia, fins a la frontera amb França, passant per Hendaia al cantó franquista. Ambdós grups havien de ser curosos, degut a les dures penes de deserció.

En acabar la guerra, amb el trencament del front d'Aragó, la quantitat de desertors dins l'exèrcit republicà es multiplicà, la guerra era perduda per aquesta gent i el principal objectiu fou intentar salvar-se i reunir-se amb els familiars. La majoria van fer el trajecte des de les terres de l'Ebre fins a Sant Hilari d'amagat, a peu, intentant

que republicans o feixistes no els trobessin, causant el seu empresonament i/o execució.

7.2. Cas Baudili Masnou

Moltes cases dels que havien marxat a l'exili van ser saquejades, a moltes famílies, defensores de la República, se les va humiliar i se les va fer la vida impossible a base de no donar-los treball, d'obligar-los a anar a fer jornals de franc, cedir menjar al local de Falange, obligant-los a assistir a totes les misses...

Un exemple és el cas de dues germanes, el pare de les quals s'havia exiliat a França amb 8 o 9 homes més. Un cop allà es va assabentar del bombardeig al poble i que entre els morts hi havia dues germanes. Es va pensar que eren elles i va tornar; en entrar els nacionals el van detenir, el van portar cap a Culí i, quan elles el van anar a veure per dur-li roba, degut a que se l'enduien a Girona, els hi va comentar que els colpejaven durant hores i dies. Després el van afusellar.

7.3. Les conseqüències de la guerra

“En el día de hoy, cautivo y desarmado el ejército rojo, han alcanzado las tropas nacionales sus últimos objetivos militares. La guerra ha terminado.”

Aquest era l'últim comunicat de guerra, firmat el 1 d'abril de 1939, pel general Francisco Franco. Aquell dia va començar el que van anomenar com a “Año de la Victoria”. Però la guerra no s'havia acabat per a tothom, molts dels que havien marxat a l'exili es trobarien lluitant a França contra l'exèrcit alemany de Hitler. Caldria recordar el nom de quatre hilariencs que van morir a mans del feixisme hitlerià, al camp de concentració de Mathausen, en concret els dos germans Artola Casals i els dos germans Donadeu Buixalleu, quatre dels més de deu mil catalans que moririen en les mateixes circumstàncies.

7.4. Francesc Ramon Miralpeix

Un cop a la presó de Girona molts homes havien d'esperar durant dies o fins i tot setmanes, mesos o anys, per la seva execució. L'angoixa i el patiment eren els seus únics companys a les fredes cel·les. Els que tenien més sort podien provar de descansar estirats en matalassos que els feien arribar les seves famílies. En les sentències, els noms de les persones apareixien subratllats en vermell o en blau: els primers eren afusellats, i els altres, empresonats.

Francesc Ramon Miralpeix, de Sant Hilari Sacalm, va haver d'esperar un any abans de ser sentenciat. En algunes cartes dona un testimoni molt valuós sobre els moments tan difícils que va viure quan veia els seus companys que passaven per davant seu un dia rere l'altre:

“...Esta noche que hemos pasado han picado a tres compañeros nuestros...Hemos pasado unas horas de aquellas amargas y esperando a que nos toque a nosotros...”

“No! Que ningú es glorifiqui! Si cadascú prengué la seva part de culpa es donaria un gran pas cap a la conciliació del veïnat, desterrant els vells ressentiments que encara cremen en la memòria i en el sentir d’uns i d’altres i, en particular, de l’anatema que fereix la sensibilitat dels descendents d’uns honrats treballadors que mai havien pensat d’empunyar una arma per matar, i que la rebel·lió anti-republicana els obligaria a fer-ho per poder defensar la llibertat.”

Antoni rotllant

8. La memòria històrica a Espanya

La memòria històrica a Espanya ha sigut molt diferent que a Catalunya, mentre aquí hem lluitat per avançar en el seu estudi, per trobar aquell gran nombre de persones que van desaparèixer sense deixar rastre, a Espanya ha sigut el primer projecte afectat per les retallades, així doncs, avui en dia es donen més diners a les campanyes de Francisco Franco que a les dels familiars desapareguts.

Des de Barcelona s’ha intentat promoure el nostre projecte (“Banc d’ADN per a la futura identificació dels parents desapareguts a la Guerra Civil a Catalunya”) des del 2013, més o menys, sense rebre resposta, sense poder dur a terme cap avanç en l’estudi.

9. Els nadons robats

El tema dels nadons robats està aparcat, després de totes les dificultats que s'han trobat per tractar, investigar i reviure la memòria històrica, la Generalitat ha decidit que encara no s'investigarà el tema dels nadons robats, tot i que es possible que d'aquí uns anys comencin un nou projecte per investigar-ho ja que és més recent del que ens pensem, es creu que es van robar nadons fins al voltant del anys 80.

10. L'actualitat de la memòria històrica

Actualment la investigació de la memòria històrica se centra en les fosses, el pla de les quals canvia cada poc temps, degut a les noves fosses descobertes, ja sigui gràcies a testimonis orals o altres fonts d'informació.

Avui en dia es coneix que hi ha més de 8.600 víctimes, i més de 5.000 familiars al cens de familiars desapareguts, dels quals només s'han pogut trobar les restes de uns 1.500, és a dir, que encara tenim un llarg camí a recórrer fins a poder estar total i completament satisfets amb l'investigació de la memòria històrica.

Dos dels casos que més s'estan treballant són el de les fosses de les Garrigues, trobades a mitjans de setembre del 2017, i el cas del soldat desconegut, a Cassà de la Selva, el qual es creu haver pogut identificar. S'han trobat dues possibles famílies de la República Txeca, que han visitat Catalunya per a fer-se les proves d'ADN, i així poder donar el cas com a resolt.

11. Entrevistes

Roger Heredia

He tingut el plaer de poder fer una entrevista a Roger Heredia Jornet, besnét d'un soldat desaparegut a la batalla de l'Ebre, fundador del projecte del "*Banc d'ADN per a la futura identificació dels parents desapareguts a la Guerra Civil a Catalunya*", de la Universitat de Barcelona i president de l'associació del "*Banc d'ADN i familiars desapareguts a la Guerra Civil i Postguerra*".

<http://femfum.com/OnEtsOncleGuillem/072012BancADNguerraCivil.pdf>

- *A nivell professional com es guanya la vida?*

A nivell professional sóc caporal del Cos de Mossos d'Esquadra de la Divisió de Policia Científica de la Comissaria General d'investigació Criminal, professor de diverses matèries i cursos a l'institut de Seguretat Pública de Catalunya, així com professor de la Universitat de Girona i Universitat de Barcelona en algunes matèries relacionades amb la meva professió.

També sóc el representant del Cos de Mossos d'Esquadra al grup d'Empremtes Dactilars de la *European Network of Forensic Science Institutes* de la Unió Europea des de l'any 2009, i des del 2014 membre del comitè directiu d'aquest grup.

Sóc el vicepresident de la sectorial de Memòria i Reparació d'Esquerra Republicana.

- *Com vau aconseguir arribar al punt actual amb el projecte?*

El projecte del “banc d’ADN” va ser aprovat al Parlament de Catalunya al desembre del 2013, així com ratificat al setembre del 2014; al 2014 vam realitzar un documental per explicar-lo “El camí d’un protocol” (<https://vimeo.com/121360358>), així com dues compareixences al Parlament de Catalunya per explicar la situació de les polítiques de memòria al nostre país.

També són moltes les entrevistes als mitjans de comunicació, com la realitzada per el diari “Sputnik” durant la xerrada que vaig fer a la Universitat de Londres, al 2015.

<https://mundo.sputniknews.com/entrevistas/201512201055037591-espana-guerra-memoria/>

- *Què opines del treball dut a terme fins a dia d’avui?*

Personalment, crec que ho hem fet, però no ho hem fet bé del tot, és a dir, no hem fet tot el que ens era possible. I això es pot veure quan te n’adones que encara queden més de 5.000 familiars en el cens, els quals encara no saben res del seu avantpassat.

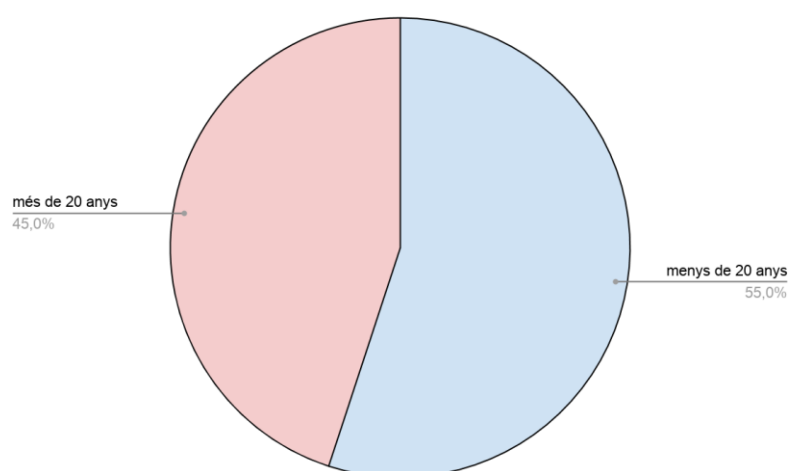
Seria hipòcrita si et digués que no estic content del treball que he aconseguit, d’haver pogut crear aquest projecte del no res, però sé que no està perfeccionat, que encara ens queda un llarg camí per aconseguir un bon projecte, realment ben fet.

El major problema és que anem tard, sabem per testimonis orals que hi ha moltes més fosses de les que hem trobat, però aquests testimonis s’estan morint, i poc a poc van desapareixent.

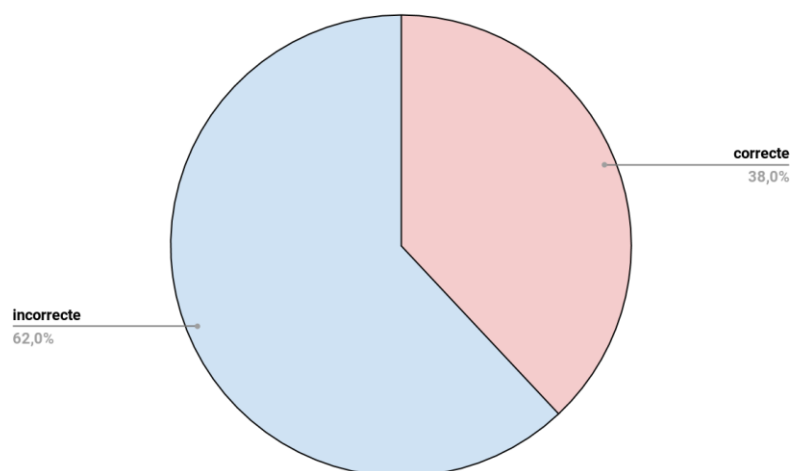
12. Enquestes

Amb les enquestes que vaig realitzar i enviar a amics i familiars volia fer un estudi sobre el coneixement que té la gent sobre la memòria històrica, com creuen que funciona, si n'havien sentit a parlar; on havien sentit les paraules memòria històrica, si coneixien projectes com el del "Banc d'ADN"...

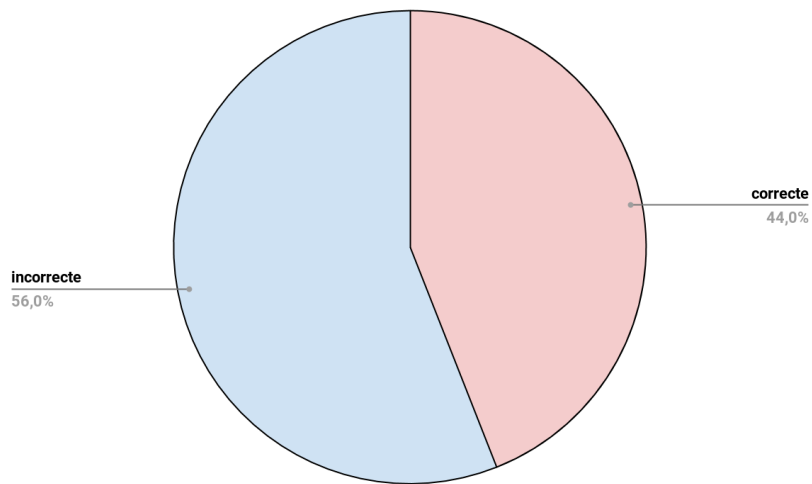
Quina és la teva edat?

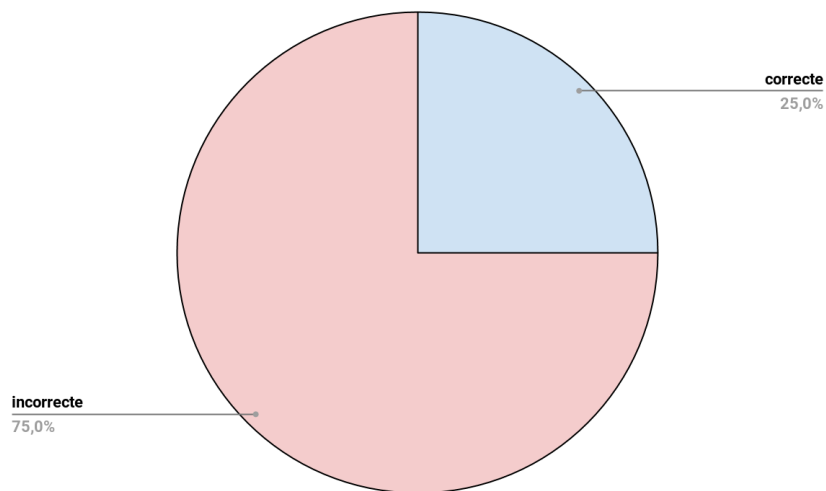
Què és la memòria històrica?

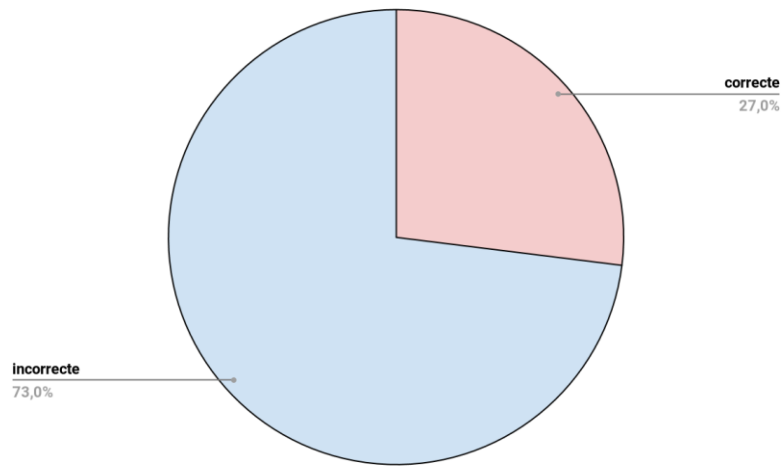
Què és una fossa comuna?

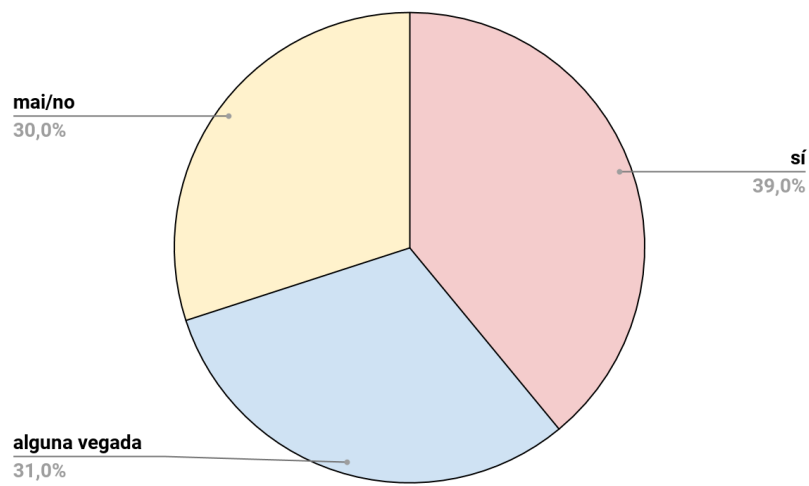
Quantes fosses comunes creus que hi ha a Catalunya?

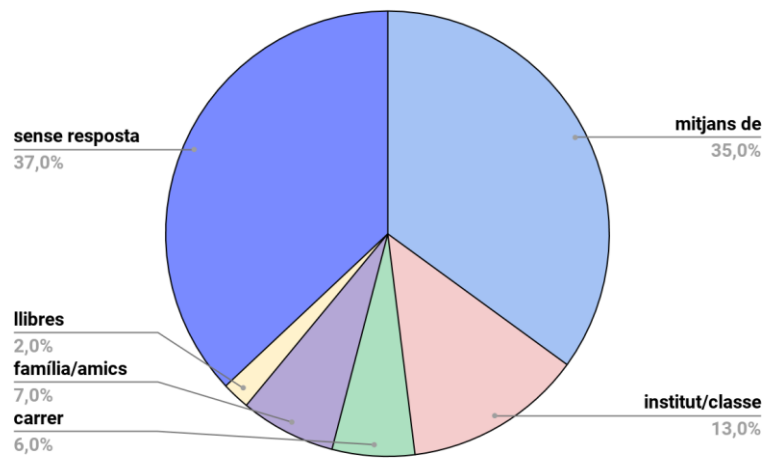
Com creus que el localitza una fossa comuna?

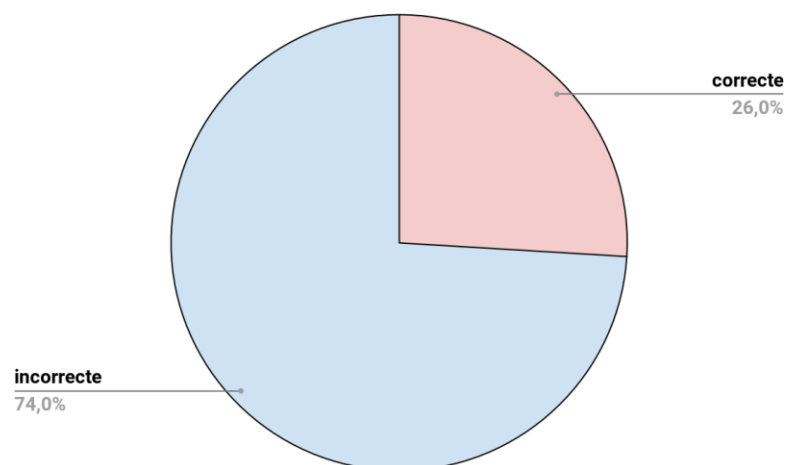
Has sentit mai a parlar sobre la memòria històrica?

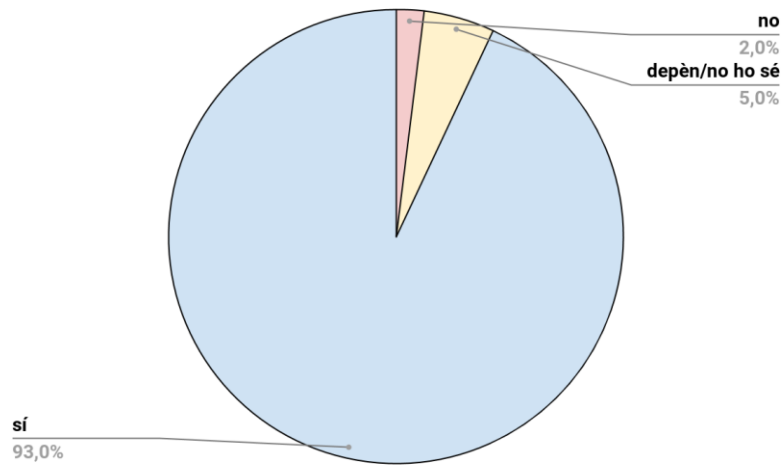
En cas que ho hages fet, on n'has sentit a parlar?

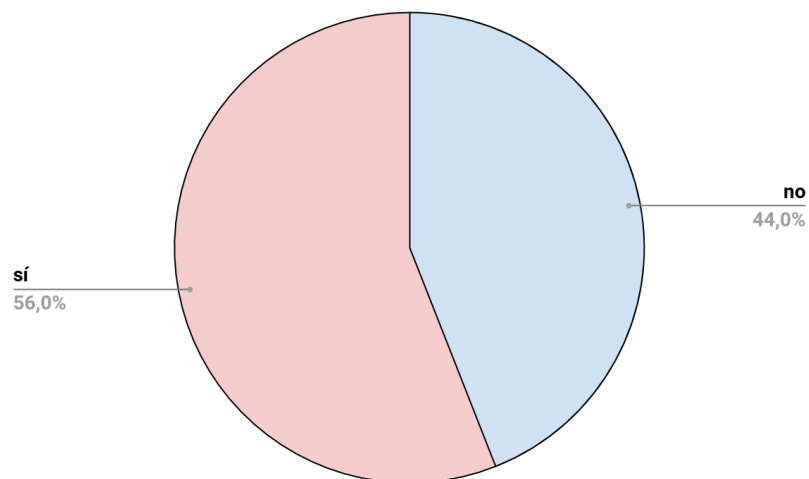
Quantes víctimes creus que hi ha enterrades en fosses comunes a Catalunya?

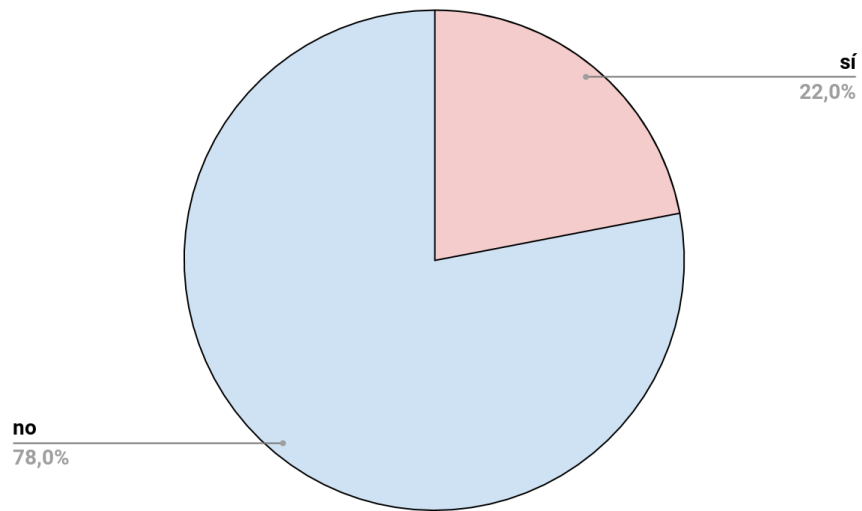
Creus que la gent està interessada en trobar els seus familiars desapareguts?

Saps què és el projecte del "Banc d'ADN"?

Creus que la situació de la memòria històrica a Catalunya és igual que a Espanya?

13. Conclusió

Amb aquest treball de recerca he pogut veure com la memòria històrica és poc coneguda, com hi ha gent que encara pensa com anys enrere, creient que és inútil que els familiars dels desapareguts vulguin trobar-los, enterrar-los com és degut.

El que més m'ha intrigat ha sigut que tot i que molta gent creu o sap que té familiars desapareguts simplement els hi és igual o no estan realment interessats en trobar-los com jo havia pensat durant el principi del treball.

El meu treball de recerca m'ha ensenyat com s'han de fer les coses. Cal donar-nos pressa perquè quan no ens n'adonem ja no tindrem els medis per aconseguir-ho, com en aquest cas els testimonis orals, els quals estem perdent poc a poc, quedant-nos sense proves o pistes. Això ens porta a comprendre la fugacitat dels successos i que a vegades la història queda plasmada per a la posterioritat, a mitges.

També he après la importància d'aprendre del nostre passat, de no girar l'esquena fent com si no hagués passat res. La meva reflexió m'ha dut a pensar que realment això és el que la majoria de la gent ha estat fent amb la memòria històrica i és el que hem d'aconseguir canviar per tal d'acceptar-la, d'aprendre d'ella, i de transmetre-la.

14. Agraïments

Aquest treball no hagués sigut possible sense l'ajuda de certes persones:

Jordi Casadevall Fusté, la parella de la meva mare, advocat de Girona, sense ell no hagués pogut contactar amb tota la gent que m'ha proporcionat informació.

Joan Tardà, polític, portaveu del Grup de ERC, en el congrés dels diputats, el qual m'ha posat en contacte amb els fundadors de projectes sobre la memòria històrica.

Carles Oliver, membre del departament d'Afers Exteriors, Relacions Institucionals i Transparència, qui m'ha respòs totes les preguntes que em formulava sobre la memòria històrica, així ajudant-me a completar la meva recerca.

Roger Heredia, caporal del Cos de Mossos d'Esquadra de la Divisió de Policia Científica de la Comissaria General d'investigació Criminal, representant del Cos de Mossos d'Esquadra al grup d'Empremtes Dactilars de la *European Network of Forensic Science Institutes* de la Unió Europea des de l'any 2009, i des del 2014 membre del comitè directiu d'aquest grup, una de les millors persones que he conegut, disposat a ajudar en qualsevol moment, una persona a qui realment l'apassiona la seva feina, la qual m'ha guiat parcialment en el treball i m'ha proporcionat tot el material necessari, convidant-me a xerrades que m'han sigut molt útils.

Enriqueta Hernández, familiar d'un hilarienc desaparegut, la qual em va explicar la història del seu avantpassat, explicant que s'havia posat en contacte amb en Roger Heredia i havia sigut ell qui l'havia ajudat a estar un pas més a prop del seu familiar desaparegut.

15. Webgrafia i bibliografia

<http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/programa/Redibuixant-la-memoria-historica/video/3112191/> - video

<http://memoriahistorica.org.es/>

https://www.ara.cat/opinio/L1-O-queda-Gravat-memoria-collectiva_0_1883811738.html - memòria general

<http://fossesirepressio.gencat.cat/> - fosses

<http://fossesirepressio.cat/es/sant-hilari-sacalm-cementiri> - fosses dins sant hilari sacalm

<http://www.ccma.cat/324/buscant-la-identitat-del-soldat-desconegut-de-cassa-de-la-selva/noticia/2806651/> - el soldat desconegut

http://familiarsrepresaliatsfranquisme.entitatsfigueres.cat/Home/_H4QS29qxa72et6v0hQY6CdJkNPzkZorD1ZRDkaO8W191OsAbVHYKig

<http://memoriahistorica.org.es/s1-news/c3-destacado/represion-en-todos-los-niveles-franco-depuro-hasta-a-los-barrenderos/> - repressió en tots els nivells

<https://analisi.transparenciacatalunya.cat/Mem-ria/Fosses-comunes-a-Catalunya/6js6-vud6> - llistat de fosses

<http://memoria.gencat.cat/ca/que-fem/reconeixement-victimes/atencio-a-expressos-i-excavacio-de-fosses-comunes/programa-d-identificacio-genetica-de-desapareguts/>

http://familiarsrepresaliatsfranquisme.entitatsfigueres.cat/Home/_H4QS29qxa72et6v0hQY6CdJkNPzkZorD1ZRDkaO8W191OsAbVHYKig

-Clos Jordana, Xavier; Pujol Bruguera, Núria. *Notes de la guerra civil a Sant Hilari* (2005).

- Solé i Barjau, Queralt. *Els morts clandestins. Ed. Afers* (2008).

-Ciències socials, història. Vicens Vives (2012).